

Fenestra (Lena)

Tractatus de Clusa

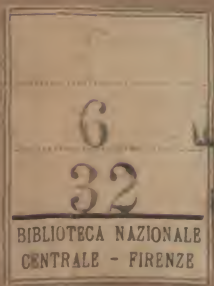
De valore et utilitate pueri
sermone pro defunctis.

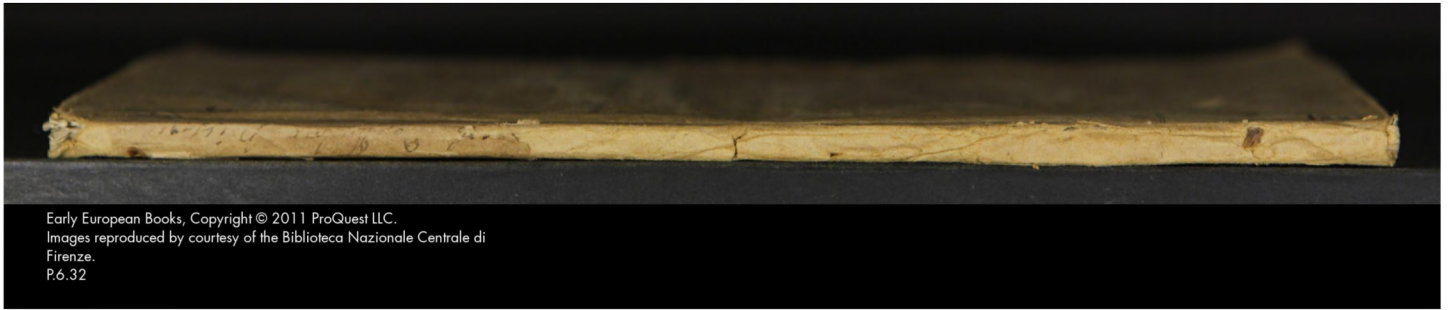
Regne: Johannes de Meckle
ma, Dederunt uatit

[Friedberg, Heinrich Hing-
stocker], 1493

Lean⁺ 9341

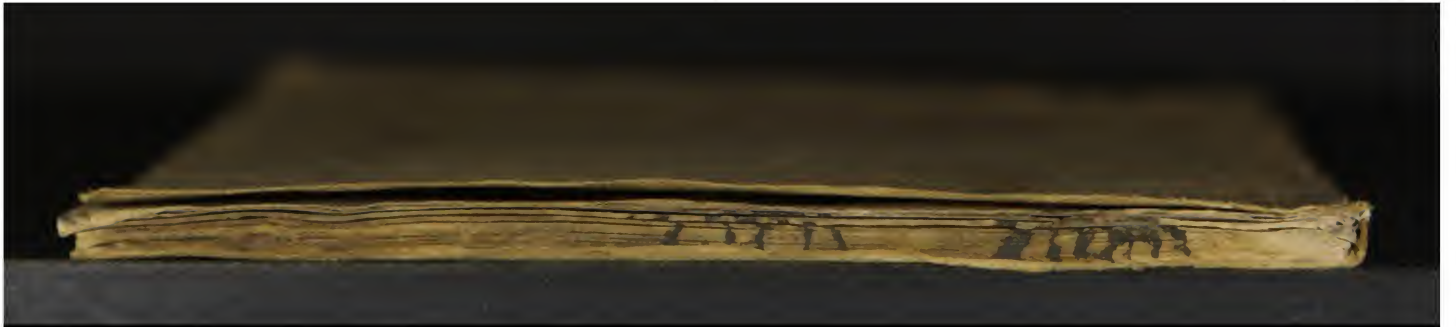
Rine III, 671

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.6.32

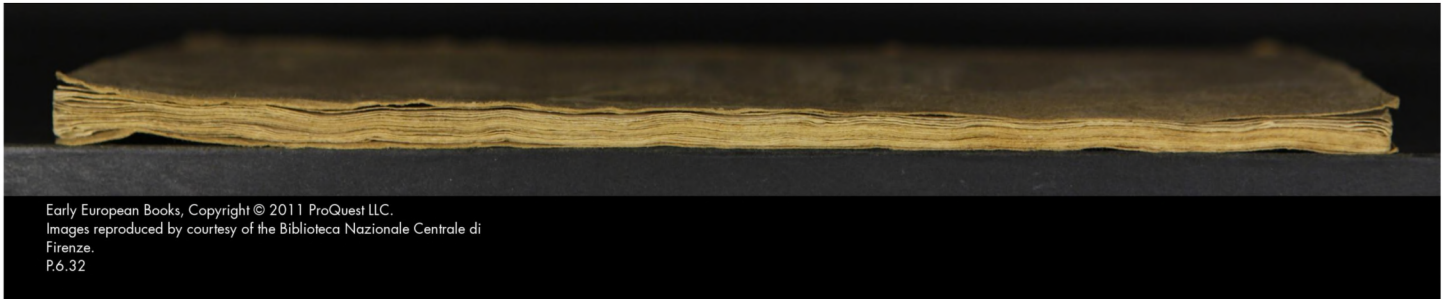
2972 081 0

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.6.32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.6.32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.6.32

Jacobus Gerhart

4156

P
6
32
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

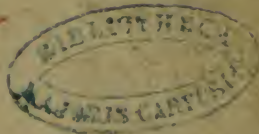
HM
18

Copie 2

Got. 94

AV-IV-16

De valore et utilitate missarū
pro defunctis celebratarū per
sacre theologie professorē. Iacobi
ordinis: cartusiēsis edita

Contēta huius opusculi

Utrum decem vel viginti misse speciales satisfactorie possunt redimi vni anime nulla alterius anima adiuncta.

Utrum vna missa sit efficacior alia ad placandum diuinam iustitiam vel ad impetrandum aliquid a diuina pietate.

Utrum licite sacerdos possit legere missam vel aliud suffragium facere propter pecuniam.

Utrum sacerdos beneficiatus possit salua conscientia celebrare pro alijs quam pro suis colatoribus.

Sacerdos obligans se canere vnā missā pro aliquo specialiter postea ad dicendum se obliget vnā aliam missam pro anima. **B.**

Utrum per cantationem vnus missae possit absolui ab vtraque.

De valore et utilitate missarum pro defunctis
celebratarum per sacre theologie professorem Ja/
cobum ordinis cartusienensis edita

Alia cuiusdam laici nuper
defuncta iuxta desposuit sibi
redimi quingentas missas
speciales satisfactorias sub
ista restrictioe qua videlicet
nulla anima sibi iungeretur
sub equa satisfactioe. Cuius
pater vinit ad unum Conven-
tum de observantia mendi-
cantium. et proposuit eis voluntate filie sue et bene-
fitium relictum qui renuerunt suscipere talem restric-
tionem sed bene vellent tot missas legere et intrudere
pro illa anima secundum voluntatem dei pro illo offerro-
rio. Sed cum hoc etiam vellent orare pro quibus ipsi
vellent et deberent. quod laico non placuit. Alia
consimilia monasteria adiit. in quibus sue intentio-
ni satisfieri debere promissum est. subpredicta restric-
tione. verum adiecit ipse laicus quod si anima fi-
lie non esset in purgatorio quod huiusmodi suffra-
gia credere deberent ceteris de sua cognatione ibi
afflictis etc.

A ij.

Veritur primo an ille la
icus sapienter et ordina
te desiderauerit et pecierit
Secundo an isti fratres
recte sibi negauerit. Ha/
buerunt etiam idem fratres
consuetudinem quod plures
personae missas redimerent
omnes in unum numerum as/
sociandi et pecunias mul
tas recipiendi. verbi gratia hodie post prandium
venit quidam petens triginta missas pro anima
patris sui iam defuncti. Exhinc post hanc venit
secundus petens totidem pro anima sue uxoris. Item
ante et post vesperas veniunt tertius et quartus to
tidem missas celebrare petentes pro suis defunctis.
Modo cum uno tricenario missarum putant se om
nibus satisfacere. Responsio ad predictorum dubi
orum qualicumque solutionem et si forte non omnimoda
satisfactionem ex quo studia doctorum non multa de
hijs leguntur tractasse. tamen in particulari pauca
oportet ergo pium lectorem contentum esse in hijs.
que ex manu ductione doctorum. libro quarto senten
ciarum in eorum scriptis reperiuntur. per viam autem re
solutionem procedendo clarior responsio relucebit.
Accurrit primo persona suffragium postulans se/
cundo persona suffragium impendens tertio ipsius
suffragium scilicet misse celebratio siue sacrificium
in missa celebrata oblatum. quarto. Intencio tam pe
titoris suffragium quam conferentis. Cuilibet ergo parti

fua iura distribuendo videndū quid persona petēs
licite potuit petere. ex hoc clarebit si discrete vel
minus discrete postularit. **S**ecūdo vidēdū quid
persona impendens potuit iuste promittere. et se ob
ligare 3o quante efficacie est ipsum suffragium.
Et an solū vni persone potuit alligari alijs exclu
sis. quarto ad quid et ad que intēcio tam petentis
quā deferentis potuerit referri et artari. **P**rimo ex
clusam esse volo omnem simoniacam prauitatez
percōuencōez pactū exactionem et quālibet cōtrac
tum illicitum in hoc piissimo officio seruata pia cō
suetudine et spontanea oblatione pro sustentacōe
ministrārie. **E**t de hoc nō ad pns salterius est spe
culationis 2c. quo ad prīmū scz petētem suffragiū
siue viuū siue defunctū licitum sibi fuit pro anime
sue celeriori liberatione de penis purgatorij. et sa
tisfactione suorū reatuū disponere vt sacrificiū
altaris offerretur pīpaliter pro se. **C**um hoc cōnīs
xus teneat ecclesie. **I**deo et orōnes et collecte ī sin
gulari seu ī plurali et ritus fidelīū a nullo ecclesia
stico doctore reprobatus legūtur sīm deuorōez pe
rētū alijs si īdifferēter et ī cōfuso. oīa fieri possent
et deberēt. tūc sēper esset legēda collecta fidelīū. **E**t
superfluecēt collecte pro parētibus et benefaccori
bus pro fratribus cōgregatōis 2c. qđ nullus aude
bit dicere et oīm doctorū positio ī hoc residet. quot
orōnes et nrisse per aliquo facre quo a deypiationē
pene satisfactorie per modū eiusdā recōpēsatiōis ī
quo cōsideratur equalitas ī iusticie cōmutatiue plus
valz vni quā alicui cui applicatur per ītētiōē sa
ciētis et petētis. **E**t d hoc. videri habet ī scripto quar

A. iij.

risententiarum. dis. xlv. **S**z hoc qd petes annexum
hac conditioz vt nulla aia ei adiungatur sub equa sa-
tisfactioe hoc habz quedam nodum potest ei hoc refer-
ri quo ad se scz. quemadmodum eet in eo optaret qd hoc
sacrificet. n per modum recopese cois penarum de bitarum
principaliter pro se offerretur. Et hoc n iudico iustum
nec impium qz caritas a se icipit. et liberacio d penis
cadit primo i optione proprie persone sz qd i sta per-
sona petes itenderet excludere actum et. offitium eccle-
sie cuius personam gerit sacerdos. qui pro multis
aiabus ymmo pro multis et defunctis oibus fm sta-
tum ecclesiasticum orones deo porrigit ut parer exreore
canonis et collectarum hoc iudicio ei fuisse illicitum
vt patebit i sequentibus. nec diuinam manum recludere
habet. qm ille ex sua liberalitate vni plus alteri
minus poterit indulgere. **C**u em neme dicere pot-
test. **C**ur ita facis caute tm facient tales simplices qui
nesciret determinare quo modo se regerent i talibus
suffragiis pro se aut suis postulandis vt diceret pre-
spitero oratorio aut celebratorio peto propter deum
vt pro aia illius vel illorum velitis celebrare tot et
tot missas fm qd ecclesia rite facere statuit aut de-
creuit nichil i spe postulando. **E**t tunc siue prespiter
plures admitteret siue n i eadem missa aut oroe pie
credend qd deus itetoez petetis adimpleret. n ob sta-
re si prespiter aliter faceret qua fuerat postulatus
Na prespiter habz se secundum vt mster et quasi in-
strumentum respectu finis actionis. **D**eus aut e pri-
cipale agens. respiciens itentoez primi petetis. n instru-
menti seu mstri. **C**u i naturalibus et artificialibus
effectus magis sequitur formam agentis. quam instru-

ti **S**ic i pictore et domifactorē et ita eēt simplicēs
iformādi: c. quo ad scdm scz quo ad personā suffra
guū ipendens. ipse duos oculos tenetur habere scz
quo ad petētes ne cū recta et licita petētē sua iten
tōe defraudet si salariū sustētacōis ab eo recipere de
creuit. **E**tia oculū habere debet ad ecclesiā militātē
cuius personā gerit. **O** contra iſtituta ecclesie nich
il arēptat. vt scz sacrfitiū pūcipaliter pro petēti
fm rectā eius itentionē i vniſatiffactōis offerat et
f. m. vitā ecclesie taz pro iuius quam pro defunctis
orōes cōſuetas n̄ itermittit. nec derogat per hoc itē
cōi perētis si alias orōes quascūqz addat cōmittēs
hec oīa quo addiſtributōz diuine pietati qz ex lar
gicate ſua ſine reſtrictōe. et ſn mēſurā ſm ordinē
ſapiētie ſue cuiuslibz aīe poteſt hec diſpēſare. **N**ā nul
li mortaliū d cōmuni lege cōſtare poterit. quātum
illi vel iſti d ſatiffactōe dcreuit relaxare. n̄ cōſtire
rit per reuelatōez nec aliquis doctōrū certā de hac
tradidiſſe legitur doctrinā. **I**ō. n̄ approbādus eſt
hic ritus. **N**ec ratio admittit nec ſcripture d hoc lo
quūtur doctōrū qd pro illa aīa trigīta miſſe et pro
alia iterū trigīta et ſic d alijs diuiſis perſoīs perētī
bus diuiſis tēporibz. poteſt ſatiffieri per ſemel trigī
ta miſſas lectas n̄ pcedet volūtate qz ibi d fraud a
ri vidētur eorū volūtās ipſis ignorātibz et n̄ ſic eſti
mātibz. **E**tia pro ſacrificiis i vniſatiffactōis pro aī
ma defuncta n̄ poſſūt ſuffragia requirīt equalitatez
dimiſſi dīcti et peneſuſcepte. **A**ut oblacōis cōdī
ane. **S**ecus ē d orōnibus aut caritate: c. qz i pluri
bus diuiſe partes n̄ reddūt mīores. qd tū facit opus
ſatiffactorium qd quāto pluribus ſit tāto minus.

A iij

Pro quolibet satisfit per modum iustitie commutative
sicut omnes doctores quarto sententiarum. Sic igitur pe-
nes non potuit licite prescribere auctoritate diuine
quo ad suam largiendam nec decretis ecclesie nec oroni-
bus associatis per celebrare pro alijs. sic nec cele-
bras potuit ad obligari per petere. Videtur igitur
quod petens minus rationabiliter petuit. cum aliorum pre-
iudicio quibus nec ipse nec celebras legem ponere po-
tuit. Alterius videtur quod primi religiosi caute fe-
cerunt. nolentes se submittere huic obligato. sed tamen
hoc fuit iterum petitis. Alij vero religiosi et elemosi-
niarum recipientes possent etiam excusari. Non sicut interio-
rum postulantis obliquam. sed sicut quam habere debuit rec-
tam suam intentionem dirigentes. In quibusdam enim religio-
nibus seruatur ritus ubi plura tricenaria simul co-
currunt in una missa. Sed hoc non fit in fraudem. sed sponte et
scienter et sine obligatoe alicuius. Sic de vniuersa-
rio simul concurrentibus et associatis. Secus esset si
cum pollicitatione ac promissione accepta elemosina in
respectu satisfactionis pro penis debitis soluendis.
quia tunc iudicare illicitum sicut predictum est. et quo-
ad terciu[m] scilicet sacrificium seu oblatum factum. Sciendum
quod omne agens naturale. agit. sicut ultimum suum
posse. Ex primo celi. Voluntarium vero non. sed ad pla-
cirum. Sacramentum autem in missa oblatum non est agens na-
turale sed voluntarium. Non igitur agit secundum ultimum
suum posse quia cum sit infinite potentie actus posset omnes
animas et de inferno et purgatorio una missa libera-
re. Sed utitur potentia ordinata. sicut ordinem sapien-
tie atque iustitie. Effectus igitur huius sacramenti
est finitus non igitur quod quo ad solutionem penarum.

satisfactoriarum tamē valet pro multis sicut pro
vno de terminatio vero huius effectus est partim
ex parte iusticie partim. ex parte sapientie sue par
tim. ex dignitate et duocatione petentis **C**ōsidera
tur igitur suffragiū illud dupliciter secūdu . **S**.
The m. vñemō quo ad caritatem. ex qua procedit
Et sic plus valet magis digno et ī maiori gratia
et caritate existēti. **S**ic doctrina pro vno p̄cipua
liter prolata plus valet ei qui clariore et captiore
habet intellectū **E**t lumē pro vno apporatu plus
valz ei qui clariores oculos habet **E**t hoc fit ut
dicit. petrus. de thazarā. per modum cōgratulacōis
et cōsolatōis. secūdu quot vnus ī caritate existēs
magis secūdu itericere cōsolationē letatur d̄ bonis
alterius **E**t si p̄cedo nō fiant in quantum scz de
functi in purgatorio existētes gaudent de bonis
que per viuos sunt et gaudent de utilitate secum
in purgatorio existēcium pro quibus suffragia spe
cialiter fiunt **A**lio mō valet suffragium ex hoc
quot per intētionem vnus applicatur alteri in sa
tisfactōnem et liberationē a penis et nō alteri et sic
satisfactio vnus alteri cōputatur. et hoc mō non
est dubium. quī magis vni valcat qm̄ alteri. **E**t
sic habet vñ satisfactiois vñ sic sacrificiū misse
vni pro quo fit magis valet quaz alteri quo ad di
misionē penes secūdu intētionē applicatiōis. **H**ec est
sētētia **T**hōme et petri de thazarā. scrip. quartisina
rum **N**ullus tñ enarrare sufficit utilitatē seu effe
rum misse. quo ad suā dignitatē. cū solus deus ibi
sit operatur et memoria sue sanctissime passionis.

que sufficiens fuisset pro mille orbibus si fuissent sa-
tis facere. **U**tz nō ē necessariū si dubitū vnius sol-
uitur quot etiā debitū vltērius solvatur sicut ē cū
lūmē accenditur vni cū que lucet alteri. aut doctri-
na que in honore alicuius sit ex ea magis accipit al-
ter al. qñdo qui est maioris intelligentie et capaci-
tatis. quia suffragia nō hñt se per modūz luminis
sed per modūz solutionis debiti. **V**n et secūdu bo-
naventuram suffragia generalia pro oībus facta
oībus prosūt. nō tñ equaliter. sed illis magis. qui
magis meruerūt. ut eis prodesseut ut dicit Augu-
stinus qu. videlicet i maiori caritate decesserūt vel
qui multa in sericordie opera hic fecerūt et alios i
digētes libēter iuuerūt. nulli tñ vtilior et fructuo-
sior est missa quam digne celebrāti. Ille enim sibi
premiū essētiāle meretur per eā. et nulli alteri. **S**z
alijs meretur dimissionem pene. aut gaudiū gene-
rat scz ā zelis et cōgratulātōz bonis et toti ecclesie
gratiarū actionē. qz oīa sūt accedētelia sibi. autēz
soli meretur premiū cēnle. qz ē actus caritatie qui
solū respicit personā agētē. **N**ullus ēi alteri potest
mereri vitā eternā per modū meriti. cum actus bo-
nus agēti attribuitur. sz bñ per modū operatōis. vt
deus dignetur dare gratiam alteri potest ipetrare
Sic petrus per oratōes suā thabire ipetravit vitā
tēperalē sz sibi per actū caritatis meruit vitā eter-
nā. cūo ad quartū scz itētōz tā perētī. quā suffra-
giū ipēdētis. notāc quod illa itētō cē potest regula-
aut n regulata. **S**i primū tñc per ipsaz appl. caruz
opus factū ad illū. pro quo fit ex de iustitia. **C**ū di-
cat. Ambrosius affectus tuus nomē inponit operi

rno **D**n intentio est mediū dirigens atcū. et con/
 iūgenscū. cū illo po: quo fit **S**i vero ē irregularita/
 tentio. scz nō i eo modo quo debet fieri tūc si nō
 procedit ex malitia sed ex ignorātia. aut simplici/
 tate. **P**ie credendum est. quod deus supplet defec/
 tum intentionis. melius eam ordinans quam ille
 intendens aut differēs aut commutās secūduz uti/
 litatē intēdentis quā debuit habere. **E**t pie creden/
 dum est. quod si sacerdos vellet priuare intentio/
 nem suam aliter. quam petens eam pretendebat.
 ad huc deus actum dirigeret secundum intentio/
 nem primi intendentis. et non secundi. **N**on igitur
 abesset defunctis intentio mutata sacerdotis
 celebrantis. ab intentione petentis suffragium.
Non igitur videtur mulier hec. siue eius pater suf/
 fragium petens. audiscerte condicionem apposuisse.
Scilicet si ipsius anima purgari nō egiuisset.
 ev tunc ad suos consanguineos deberet suffragiū
 fuisse devolutum. quia etiam hec in vita facere po/
 tuit &c. **S**equitur alia questio &c.

Ut cum una missa sit effica/
 tior alia ad placandum di/
 vinam iustitiam. vel ad im/
 petrandum aliquid a divi/
 na misericordia. **R**espon/
 deo **I**n celebratione misse
 qui que occurrunt. conside/
 randa. **P**rimo actus celi/
 brans secūdo sacramentū corporis cristi tertio ec/
 clesia militans. cuius personam gerit celebrans.

in orationibus et alijs prespiter agēdo et dicendo
quarto orationes quito intēris celebrāris **P**ro quo
aut pro quibus hoc agit. quo ad secūdū et tertium
nō est melior vna missa quo ad opus operatū. quā
alia quia idē est **I**deo semper eādem efficacā habet
quo ad ista licet aliquando defectus fiat ex parte
edū pro quibus fit. cū actus actiuorū sunt ī patiēte
predisposito presupposita diuina dispēsatione que
nobis est instrumentalis **S**ed quo ad reliqua tria
multa est differētia. secūdū acceptacionē celebran
tis. et intēcionem eius que dirigit actum. quis du
bitat qñ oraciones iusti plus mereantur exaudiri
quā minus iusti **U**nde nō est impossibile celebrāre
mortaliter peccare et tñ suā missaz multū proficiu
am eē his pro quibus existentōe celebrant siue pro
viviis siue pro defunctis **N**on ratione sue s; ex par
te ecclesie cuius personā gerit. et ex deuorōe illius
qui ei supplicauit. ut missam hanc celebraret **C**ui
ius hēnus familiare **E**xēplum potēs mittēs pre
ciosa munera alicui amico per cōtēptibilem seruū
non minus gratum. et utile ē minus illi cui mitti
tur licet per despectuū seruū accipiatur **S**ic est de
ecclesie et sacramēto pernegligētes prespiterum.
nec videtur quātum ad sacrificiū et satisfacionez
pro peccatis. et gratie assecucionem. multū conficē
illi. cuius intuitu offertur sacrificium propter dig
nitates ecclesie que est sponsa sine ruga et sine ma
cula et propter deuocionem eius pro quo offertur.
cui applicatur per intencionem celebrāris siue ma
li siue boni sacerdotis licet quo ad accedētia que

dam dulcior eēt deo oblatō per dignū sacerdotē
oblata et quā ad orōnes per dignū ad deū fūsas.
Ideo dicit. **B**ona uentura **C**essate superstitiōe et er
rore bñfacit qui libēter audit missā ydonei sacer
cerdotis. et melius est audire eā quāz alterius cete
ris paribus. **S**ed tñ qz notitia populi non capit.
quis manus siue minus sit ydoneus. **I**deo idē
ter ē audiēda. **S**ic etiā de defunctis ē cōsēndūz. rōe
prius dicta. nec tñ idigne celebrās per hoc ē excu
satus a reatu culpe licet multa bona ex missa sua
secuta sunt. qz hoc n̄ est ex se s̄ deo operāte. et eccle
sia merēte. **S**ic em̄ Judas aut crucifigores christi
et sanctorū nichil gratie ex hoc habebāt. licet deus
per eos salutē huāi gñis operatus ē. **V**n̄ et apposto
li post cōmīatōz eis per p̄cipes sacerdotū factā ne
ulterius lequerētur ī nomine ihesu dixerūt post ce
tera. **C**ōuenerunt em̄ aduersus sanctū puerū tuūz
ihesus facere que manus tua. et cōsiliū tuūz decre
uerunt fieri. **A**ctū. iij. **E**cce fecerunt ipsi qd deus
decreuit sibi fieri. ipsi per hoc n̄ sunt excusati. **R**e
presentatur eē passio christi ī qualibet missa prout
p̄z ī cāde. qui pridie quāz pateretur re. et hec passio
christi licz celebrāri aut eē pro quo celebratur n̄ sit
opus dūcile aut penale nō tñ iō est minus satisfā
ctoriū qz per memoriā et reuocatōm huius di
gnissime passiois ipse christus passus ē semel ī cru
ce ratione sacrificij delz multa uēialia et satisfācit
pro multis peccatis. efficacior em̄ non dubitatur
christi passio etiā renouata ī sacramēto per memo
riā quāz magna pena corporalis quā per se quis

B

posset pati. vñ etiā solucō sit penarū. per aliū ex fi
 de. caritate illius cui applicatur per itencionē. ex
 quo vnū corpus est caput. et membra id ē christus
 et fideles. **C**apite patiēte pass. onis vtilitas reddun
 dat i omnibus membris capacibz. per fidem et di
 lectionē obicem non apponentibus. sed habitu di
 naliter semper dicentibus particeps ego sum om
 nium timenium te. **E**t si de membro particula
 ri reddundat in aliud. quanto magis de capite ad
 membra inferiora.

Diffunt etiā misse de sanctis
 lecte. aut de christo applicari
 ad defunctos. n̄ quidē ex vi v
 borū i collectis et partibus
 missarū sed ex ratione sacri
 ficii oblati. et deuotionis ac
 intentionis offerentis seu ei
 us que facit eam dici. scdm.
 pe. de t̄ar. et eius ad cuius instanciā ipsa missa ce
 lebratur. **E**t forte sancti illi quibz honor exhibetur
 meritis suis. et precibus animabus defunctorum
 plus p̄nt ipetrare de remissione reatus. quā ipse ce
 lebrans si pro defunctis celebraret in suis collectis
 et epistolis seu euangelis. **C**um cetera omnia ap
 plicari possunt per intentionem mediate ad defun
 ctos. vt scilicet sancti illi satisfaciant pro anima
 bus. **N**am per opera supererogatione quibus sac
 ri n̄ egent. per se illa p̄nt distribuere pro quibz vo
 lūt. qz sūt suata i thesauris ecclesie. **S**ic patet de

indulgentijs. quas si papa potest ex auctoritate ap-
plicare vni aut alteri. quāto magis deus omnipor-
tēs. et sancti de benignitate. quis audit ligare dei
et sanctorū manus i hijs que honor ē liberalitas
corū requirit. vñ licet apud homines videatur ab-
usio. quod ad exteriorē tñ tñ quo ad itēcionē et de-
uocōz occultā soli deo notā non ē ab. asio licet prop-
ter scādālū vitād publice fieri n̄ debeat deriderent
enim hoīes factū sed ego n̄ magnū icōueniēs re-
putarem si fieret ex deuotione occulte suppleret ei
deuotio feruens et intentio sancta. et merita sanc-
torū offitiū vbale pro defūctis cū maior solet cē ac-
tualis deuocō hominū i missis de sanctis. et alia
festiuitateq uā pro defunctis Sic legimus. Pater
noster vñ. aut plura i honore istius vel istius sac-
ti et tñ nulla fit ibi verbalis itentio. de aliquo sanc-
to s̄z mēs deuota et itentio omnia rectificat. Si-
militer i septē psalmis quos legimus pro aīabus
defunctorum aut totū psalterium. et psalmos i vi-
gilijs mortuorum cōrentos. que omnia applica-
mus aīabus eodem fundamento licet i multis nul-
la fit mētio d̄ defūctis labor. deuocō. itētio et cetera
ceremonie subueniūt aīabus nulli tñ mortaliū d̄
lege cōmuni sine certa reuelatione cōstare puto.
quāto d̄ satisfactōe peccatū aīabz per missas dimittit
2c. **H**airicus de Bassia. super. iij. sentētiarū. Mis-
se. psalmi. exequie elemosine 2c per viuos facte
pro defūctis Vno n̄ d̄ fiunt per modū supplicatio-
nis alio mō per modū satisfactōis. Primo mō equa-
liter valēt oībz ac spēaliter si pro se fieret scdō mō
2 ij.

non. ideo nō valet missa pro pluribus sicut pro pau-
cioribz. nec alia pietatis opera salutē sedō modo.
Ideo ratio in cimiterio ubi pauci sūt sepultri. plus
vz permodū satisfactōis. quā ubi multi. sūt sepultri.
scdm **Holkot**. **I**deo obligatus ad celebrādū p̄cipua-
liter pro **A.** n̄ potest sibi assortiari. **B.** p̄cipaliter
qz pro vno illorū sic celebraret nec sū fraude potest
se ad hoc obligare. qz suffragiū ī plures diuisū par-
tes reddit minores. ī quēlibet permodū solueōis de-
bitū cū sit finitū. Obligatus igitur ad missam speci-
aliter pro **A.** et post similitur pro **B.** nō potest per
vnā missā satisfacere. qz oportet duas esse. Sed
si obligo me simul duobus. **A.** et **B.** dicēdū vter
que tūc possūz soluere per vnā copulāriminec ob-
ligauī me copulatiue immo **Holkot** dicit qd peccat
mortaliter qz deceptor aīarū est et peritūrus. si pro
vno obligat. et pro pluribz celebrat saltē specialiter
vnā promittēs pro **A.** et **B.** **Henricus** de has-
sia **S**cdm cōdicionē policie humane **N**ō ap-
paret verisimiliter. quot dēns cōcederet eque facili-
ter supplicacionē pro centū petēti. sic pro decem ex
equa in tensa caritate pro debitore **I**deo verisimile
est quot siue permodum supplicacionis siue sa-
tisfactionis plus valet vni si pro eo singulariter et
specialiter fieret. quam si pro ipso et pro alijs licet
si deo placeret equaliter omnibus valeret permodū
orationis **I**deo promultis missa permodum sa-
tisfactionis distribuitur. secundum portiones et
numerus personarum **N**ota exemplum. **Rex**
habens debitores captiuos multos dux aliquis

petens regem vt liberos dimittat si rex exaudiat
tamē oratio ducis v3 pro multis vel pro oībus sic
pro vno solo **S**i vero dux conatur captiuos libe-
rare per modum satisfactionis. et offert centū flo-
re nos **T**ercuz est qđ minus valebat hec solutio vni
ex centū hominibz. quā si nō fieret singulariter
pro vno. quia tūc foēt totaliter liberatus **T**ūc
autē nō quilibet liberatur n̄ secūdu portionē que
sibi potest pro venire de centum **H**ec hainricus de
bassia

Queritur an sacerdos possit licite legere
missam vel aliud suffragium facere pro
pter pecuniam.

Et videtur quod sic. **C**ōm̄is em̄ cōsuetudo clericorū
ad hoc nūc idleuit. qui propter pntiā vel pecuni-
am amniuersariorū aut alterius quīsitus vidētur
celebrare missas **I**te p̄bēdari videtur celebrare
propter pecuniā et annuos cēsus suorū patronorū
Respondens sacerdos nō potest celebrare sine pec-
cato. propter pecuniā prout propter dat causam fi-
nalē. et p̄ncipalem. **P**at3 qz alias venderet spūale
pro tēperali qđ est simonia prout determinat **S**an-
ctō. 12. c. q. 100. ar. 20. **C**ōstat aut quod simonia
nō sit sine peccō. probat etiā idem actus huiusmo-
di viz venditionis rerū spiritualium pro tēperali-
bus esse illicitos et malos dicēs actus aliquis ex
eo dicitur malus. qui cadit super materiā indēbitā
Emprio aut et veditio rei spūalis est indēbita ma-
terea triplici de causa. **P**rimo qz res spiritualis nō
potest aliquo terreno pretio recōpensari sic dicitur
Bij

de sapia p^{ri}u. 30. Preciosior ē cūctis opib^{us}. et o^{mn}a
que cōsiderātur huic nō valēt comparari. **S**cdo qz
illud potest esse debita vēditōis materia cuius vē
ditior ē dominus. clericus autē nō est dominus rerū
spūaliū sz mīstrator. ut dicitur. i. cor. quarto. **T**er
tio qz vēditō repūgnat origini spūaliū qz ex gra
tuita dī volūtate proueniūt. vñ dominus math. 10.
dicit. Gratis accepistis gratis date p^{er} veritas re
spōsionis ad quesitōes ex illo qz sic propter pecuni
am celebrās pecuniā preponit spūali sz celebratōi
Semper em̄ deterius est gratia melioris. **U**t dicit
aristo. i. polli. **E**tia magis diligit pecuniā quam
deū. et spūalia. ut patz. **P**rimo posteriorū propter
Vñ qd qz tale et ipsū magis tale. **E**x quo autē dī
ligit corpus cristi tractare propter pecuniā cōsequi
ens ē pecuniā magis diligit. **P**atz ergo veritas re
spōsionis ad questionē et falsitas e iudez. **A**d rōnes
autē i oppositū. **D**icit. **S.** thō. ubi supra Accipere
pecuniā pro spūali. gratia sacramentorū ē crimen si
monie quot nulla cōsuetudine potest excusari. qz
cōsuetudo nō preiudicat iuri naturali. vel de mo.
ad scdm dicit. **S.** thō. ibid accipe aliquid vel ali
qua ad sustētacōz eorū qui sacramēta mīstrat vel
missas celebrāt. sz m̄ ordiatōez ecclesie et consuetu
dines a probatas. nō est sīdōia nec peccatū. **N**ō em̄ ac
cipitur tāquā pretiū mercedis sz tāquā stipēdū ne
cessitatis. **V**ñ super illud primo ad thō quīro. qui
bñ presūt presp. teri. dicit. 1. lo. aug. accipiet necessi
tatem sustētacōis a populo mercedē dispēsacōis a
dño. **C**aveat ergo quisqz prespiter ne pecuniā sit fis

celebracōis. s; potius amor dei zelus aīarū ī purga
torio. iuuamētū crīstī fidelīū. **E**uidētissimū autē
signū celebracōis pro pecuniā. ut videtur. stat ī illo
cū quis proponit pro illo die vacare a celebracōe.
et tū post quā sibi idicitur presentia. resilit propositi
o et celebrat etc.

Queritur scdō an sacerdos bñficiarius possit sal
ua conscia celebrare pro alijs quā pro suis colatori
bus. **I**nde quoq; emolūmētū accipere. **N**otāduz
pro respōsiōe questionis ut tractāt doctores super
quarto dis. xl. quito. q. nono. qd duo sūt ī missa. qui
bus suffragatur aīabz ī purgatorio existentibus.
Primū ē minus pīpale. **E**t ē peticō sū oratio. qz ī
mitur ī collectis et etiā ī multis partibz canonis.
qua deus ex oratur ad relaxatiōē pene debite vel
ad aliud. **S**cdm in missa ē pīcipale. et est oblaris
sēu sacrificiū sacramti et habet pīcipaliter vtutē
relaxacōis pene siue satisfacciōis debite. **E**t illis
duobz potest alicui aīe ī purgatorio tēre suffraga
ri. **S**ic verbi gratia. **I**n simili videmus qd alicui
ī carcerato a terreo pīcipe potest suffragari duobz
mōis. vno modo. intercedēdo precamibz apud pī
cipem. pro sui creptione et tamen ille preces possūt
sortiri effectum aut non. iuxta libitū pīcipis et
huic correspondet primum in missa sēz oratio. scdō
potest sibi suffragari debitum cuius ex parte ī car
ceratus est soluendo. et illud semper processum ha
bet et huic correspondet secundum in missa scili
cet sacrificiū etcetera. **S**ecundo notandū qd
quis dupliciter potest celebrare pro aliquo scilicet

H iij.

principi aliter et minus principaliter. Principaliter celebrare pro aliquo vno modo ut dicit Holker super quarto. **E**st intendere quot sua missa prosit multis etiam in satisfactorum. et similis quot nulli anime in terra pro sit sic illi pro qua celebrat. vel secundo modo celebrare principaliter pro. **A**nia. est intendere quot. **A** anime celebratio sua cedit in satisfactorum. et alias nulli anime licet velit quot prosit alijs per modum orationis. **T**ertio notandum quod duplices sunt sacerdotes quidam sunt beneficiarii sufficienti beneficio quantum ad personam et statum persone. Alii sunt beneficiarii insufficienti beneficio. ad personam et statum persone. **I**stis notatis. **S**ic prima conclusio hec. ad quoslibet sacerdos siue beneficiatus siue non beneficiatus. **P**otest salua conscientia celebrare minus principaliter cottidie pro quocumque voluerit patet conclusio. quia per modum orationis. potest suffragari cuilibet. retro principali scilicet sacrificio suo colatori patet etiam quia ad hoc extendit se quilibet missa in qua memoria fit plurimum immo omnium circumstantium ut patet ex canone. **S**ecunda conclusio. sacerdos beneficiatus siue sufficienter siue insufficienter potest principaliter pro alijs quam pro suis colatoribus celebrare. patet quia ad minus diebus quibus a celebratione vacare posset. et ad quos se non obligant. quia ut communiter in investituris et dotationibus excipiuntur duo dies in quibus vacare potest in illis diebus. ut videtur potest quis principaliter pro alijs celebrare nisi dotatio vel investitura sonaret oppositum. **T**ertia conclusio sacerdos sufficienter beneficiarius non potest

principaliter celebrare pro alijs quā pro suis collatoribz illis diebz. quibz pro ipsis celebrare ē obligatus patz qz sic defraudaret suos collatores. n̄ solue-
do eis debitū. et ipsis subtrahēdo solutionē. et non
seruās promissum. nisi teōz in vestiture mitior eēt
aut nisi celebrās illā missā per aliā non obligatā
vel aliud suffragium recompensaret.

Quarta cōclusio. sacerdos nō sufficiēter bñficia-
tus potest forsan plures pro alijs celebrare quam
pro suis collatoribz principaliter patz cōclusio per
illam glosam aug. accipiāt necessitatē sustentatio-
nis a populo et mercedē dispensationis a domino

Ubū est ponatur qd sacer-
dos obligauerit se ad cātād
vnā missā pro. **A.** specialiter.
et postea obliget se ad
dicēdū vnā aliā missā pro
aia. **B.** utrū percācatōz vn-
us misse possit absolui ab ut-
roqz. respōdet hic Holkot si-
pliciter qd n̄. nā casus ponit
qd ille sacerdos obligauit se ad dicēdū vnā missā
specialiter pro. **A.** et postea obligauerit se ad dicē-
dū vnā aliā missā pro. **B.** specialiter. **T**unc ex
casu arguitur sic. nullus obligatus ad celebrādū
duas. potest sufficiēter dicere solus duas missas ce-
lebrando vnā t̄m. sed ille sacerdos per casum ob-
ligauit se ad celebrandūz duas missas. ergo non
potest sufficiēter dicere solus duas celebrādo vnā
t̄m arguitur patet qz obligatus ad duas si posset

sufficiēter soluere celebrādo vnā tm paritōe si ob-
ligaretur ad quatuor et ultra. Igitur si ad mille
teneretur posset se obligare per vnā tm qd ē fal-
sum. Et videtur esse. exēplū ad hoc nā si pro mitro
A. qd legā sibi vnā lectionē et pro mittā. B. qd le-
gam sibi lectionē aliam. a lectōe quā legam. A. n
possum satisfacere legēdo eis vnā lectōez tm quia
promissi legere duas sic est iproposito. Si aut po-
natur qd obligē me duabus personis. A. et. B. sub
hac forma legā ter vnā lectionē. ita qd dicaz vter
que sic et nichil aliud tūc casus est mutatus et pos-
sum satisfacere legēdo eis vnā lectionē quam non
obligauit me ad duas lectiones licz obligauerim
me duobz. Intra illud qz al' qualiter soluit se ip-
suz. Pono vnu aliud magis difficile ponatur qd a
sacerdos obliget se ad celeb:ādū vnā missaz pnci-
paliter pro aīa. B. et ad celebrandum pncipaliter
vnā missaz pro aīa. C. Tūc querō an A possit satis-
facere celebrādo vnā missaz tm pro B. et. C. et vi-
detur michi sn preiudicō quorum cūqz qd n in mo-
dicit hic hōlēt. quot sic faciens peccat mortaliter
sicut periu rus et deceptor aīarū ad cuius enidētiā
expono qd intelligo per missam celebrari pncipa-
liter pro aliquo. puta pro aīa. B. vel. C. et videtur
michi qd ad hoc quod A. pncipaliter celebret pro
B. requiritur qd intendat applicare missam suam
sicut aīa. B. quot sit quedā satisfactio pro aīa. B.
si tm illa aīa indigiat satisfactioe apud deū. Si
eo igitur quod A. pncipaliter celebrare pro. B. po-
test dupliciter intelligi vno modo quot applicat

missam suā ut valeat multis ita quot sit satisfac-
tio apud deū. pro multis aīabus puta quinqz quā-
rum una est anima. **B.** et simul tamen intendat. qd
illi aīe plus valeat ad satisfactionē quā alicui de re-
liquis quatuor. **¶** Et sic vere dicitur. scdm propri-
etate vocabuli et vniūce. qd celebret pncipaliter
pro aīa. **B.** quia vult qd nulli tm valeat sic aīe. **B.**
Alio modo potest intelligi quot **A.** pncipaliter ce-
lebrat pro aīa. **B.** qz sic applicat missam suā aīe. **B.**
qz vult quot ipsa totaliter et precise cedat i satisfac-
tionez pro aīa. **B.** apud deū Ita qd nulli alteri aīe
cedat in satisfactionem licet velit qd profit alijs
per modum orationis nō tm per modum satisfacti-
onis. Et illo modo pncipaliter celebrare pro ani-
ma. **B.** est applicare missam ad satisfaciendū pro
aīa. **B.** quātū missa satisfacere potest. Et illo mō
intelligende questionem dico quot non potest per
vnam missam satisfacere vterqz anime. nec obli-
gationi sue. nec etiam. p: mō modo sicut patet. qz
tunc esset implicatio interminus. **¶** Dēs ponatur
quot. **A.** intendat celebrare eque pncipaliter pro
vtraqz aīa tunc videtur qd satisfaciat obligationi
sue. **R.** spōdeo qd in tali casu pro neutra celebrat
pncipaliter. **¶** Unde illud est dicere Ille celebrat pnci-
paliter pro vtraqz anima et ille pro vtraqz ani-
mi celebrat pncipaliter. quia primo equiuales
isti. Ille celebrat pncipaliter pro istis. Et hoc
est bene possibile quod facit. Sed tunc non facit
quod facere deberet secundum obligacōz positam
in casu argumti. scda equiuales illi copulatiue ille

celebrat pro illo principaliter et ille celebrat principaliter pro illo et hoc est impossibile cum facere per unam missam quod impossibile est quod missa cedat totaliter ad satisfactionem principaliter pro illo. et simul cum hoc satisfaciat pro illo et. **E**x hijs paret parere quod sit dicendum ad questionem unam communem quod iam queritur.

Utrum missa celebrata pro multis tantum valeat unicuique eorum ac si specialiter pro illo celebraretur posito quod quilibet eorum indigeret. **E**st enim dicendum quod non imo in tali casu quando celebratur eque primo pro multis valor missae distribuitur equaliter et cedit cuilibet in partem satisfactionis apud deum secundum eamalem portionem et numerum personarum pro quibus fit et per consequens. quanto plures fuerint. tanto unus quisque minus habebit. **N**am valor missae qui potest provenire alicui in purgatorio existere est finire virtutis quod alia sufficeret una missa ad satisfactionem pro omni debito in quo teneretur. quod tamen quod homines obligati ad quamcumque penam in purgatorio. **E**t sic frustra celebraret ecclesia plures missas pro eis. **I**tem si tamen valeret generalis missa dicta pro omnibus existentibus in purgatorio quantum si esset dicta specialiter et principaliter pro uno. **I**rrationabiliter ordinaret. et permitteret ecclesia. quod celebraretur pro uno specialiter. sed semper deberet celebrari pro omnibus existentibus in purgatorio. quod omitendo alios. et celebrando pro istis nichil accresceret istis. et multum deperiret. alijs. **E**t sic tota ecclesia erraret. quod ubique servat oppositum. **E**t ideo non videtur rationabile nec benedictum. quot una missa celebrata

pro centum. valeat tñ unicuiqz eorū quātum va/
leret vñ eorū. si pro eo pñcipaliter et singulari/
ter celebraretur. et hoc loquēdo de illa vtilitate et
valore. quo valet per modū satisfactionis pro quo
notandum: quot misse exequie psalterium et gene/
raliter quicuqz oratio facta a viuente pro defuncto
dupliciter potest sibi valere. vno modo per modū
supplicationis. aliemō per modū satisfactionis vt
qua sūit qddā propositū in partē satisfactōis deo
loquēdo. primomō de valore misse vel cuiuscūque
alterius orationis. dico quot potest equaliter vale
re unicuiqz de centum. ac si specialiter pro se fieret.
quia talis valor prouenit ex virtute caritatis vi/
uentis membri ecclesie. et caritas non minuitur si
effectus eius distribuatur in multos immo magis
augetur et similiter etiam gaudiū qñ pluribus est
cōmune fit maior vt dicit aug. viij. cōfess. et sic de
vno bono facto non minus letantur multi ī pur/
gatoris quā vnus loquēdo de valore. **S**ecūdomō
dico quē nō **E**xēplum potest poni **S**i aliquis rex
cui centū obligentur. quilibet in decem denarijs.
Si conaris liberare eos **P**er orationes apud regē
vt dimittat eis debitum. et ille te exaudierit annu/
endo. manifestum est quot tñ prodest oratio tua
vñeuiqz de centum. ac si fusa fuisset specialiter pro
vno. **S**i vero conaris eos liberare per modū satis/
factōis. volēdo soluere saltē iparte et offers pro eis
centū denarios. certū est qd minus valebit hec so/
lutio vñ de istis centum quam si fieret singulari/
ter pro eo. quia si fieret pro eo singulariter foret to

C.

raliter liberatus. **N**unc autem quod facis pro omnibus ceteris non facis pro eo nisi secundum porcionem que sibi potest provenire de centum denariis divisis inter ceterum personarum. **E**t sic non reciperet a te nisi unitatem et sic per consequens cum prius teneretur in tantum in decima parte debiti sui satisfecisti. **E**t quod inter ceteros est ecclesie in celebrando missas pro defunctis non solum impetrare ipsis veniam et remissionem pene per modum supplicationis oratio sed etiam per modum satisfactionis solvendo deo pro eis. **E**t eodem modo elemosinis et ieiuniis et alijs operibus caritatis. **I**deo dico quot non tantum valent ista pro pluribus hoc est non tantum satisfaciunt pro uno quocumque si pro multis fiant quantum valerent uni de illis si pro eo specialiter fieret. **A**lias enim non video quin irrationabile et crudele foret sacerdoti aliquam missam specialiter celebrare pro uno. **E**tiam si diceretur quot missa solummodo valet per modum orationis illis pro quibus fit tunc licet esset possibile quot tantum valeret unicuique de centum quantum si pro uno fieret specialiter tantum indicando de deo secundum conditiones policie humane non apparet verisimile quot concederet que faciliter supplicationes que peteret remissionem centum debitorum sicut que inteream qui peteret a simili caritate pro uno debitore tantum. **E**t ideo verisimiliter estimandum est quot missa tam per modum orationis quam per modum satisfactionis plus valet unum si pro eo singulariter fiat quam si fiat generaliter pro eo et pro alijs licet possibile foret si deo placeret.

quod per modum orationis valeret ut dictum est
Ex istis infero quod obligatus ad celebrandum
per unum annum pro a principaliter non potest i
illis missis celebrare principaliter pro. **B.** necque
in aliqua illarum sine fraude. **S**ecus tamen est si
aliquis sit obligatus ex conventionione quod debeat
celebrare pro. **A.** sic tamen quod licet sibi tres vel
quatuor vel plures assumere **I**n tali enim casu po
test alios adiungere sacerdos sic conductus et ce
lebrat equiprimo pro omnibus quia hoc datur sibi
ex conventionione sua. **E**t tunc convenienter sicut
dictum est. minus valet missa ad satisfaciendum
pro. **A.** quam si fuisset pro eo solo celebrata. **E**x
istis videtur sequi. quod sacerdos parochialis qui
tenetur principaliter celebrare pro parochianis.
sue ecclesie non possit vivis et defunctis adiunger
re animam patris sui vel alterius amici sui vivi
vel defuncti sub hac intencione ut missa sua cedat
in satisfactionem pro omnibus parochianis et il
lo amico suo quia si anima patris sui addere
tur ad illam multitudinem iam portio unicuique
percipienda de valore illius misse foret diminuta.
Et hoc per actum et intencionem sacerdotis adiu
gentis animam patris sui et alias. **S**imiliter qua
ratione liceret sibi adiungere unam animam. lice
ret sibi et postea adiungere aliam. et sic terciam
et quartam. **E**t si teneatur principaliter pro
centum celebrare posset licite eque principaliter
pro ducentis celebrare quod falsum est quia sic.

C ij.

defraudaret parochianos quibus seruit quia missa
celebrata principaliter pro ducentis non valet tñ
medietari sicut si specialiter pro ipsa medietate ce
lebraretur. Sed diceret si illa vera essent tñc vti
lius esset boni manere in parrochia parua quā in
magna vbi plures essent parochiani. Responde
tur verum est pensato solo emolumento quod pro
venit parochiano viuo vel defuncto ex meritis
vel suffragiis sacerdotis ipsius parrochie. Non ta
men oportet quod sit melius simpliciter quia forte
ipse in gratia proficit et plura bona facit in
parrochia magna quā in parrochia parua.

Et sic est finis huius operis.
Anno. M. CCCC. XC. III.

Utrū perfecta dei opera possint impediri de/
monis malicia **C**ōtra prīmū arguitur sic.

Perfectū ē cū nō potest fieri addicō. s; oībz dei
operibz potest fieri addicō. ut operi creatōis natu/
re superadditur opus recreacōis gratie qđ perfici/
tur per opz glorie accidētaliter augibile. **C**ōtra se/
cūdu Voluntati dñe nemo potest resistere cuius
posse nō ē impedibile. at eis sapiētia vicit maliciam
nichil ergo potest dmonis malicia cōtra dei opera
Pro primo ē illud **C**āticū moysi **D**ate magnificē/
tiam deo nostro dei perfecta sūt opera **E**t ī psalmo
ioz dñe dñs magnificatus es vehemēter ubi seqñ/
ter enūerat magnifica dei opera ad līam qz signifi/
cāt opera gratie s; m̄ mysticū intellectum. et signifi/
cāt opera glorie s; m̄ analogiā. **P**ro. 22 ē. qđ demō/
iūdet hūane salutē igitur cōtrariū ē oībz operi/
bz saluatoris. respōdebat magister jo. d̄ nichil inia/
per has propositiōes quātū maior ē ista videlicet

Trinū opz dei perfectū ē ī homīe cōsumatum.

Dico opz dei trinū quātū hominē respicit scz na/
ture gratie et glorie **P**rimū ē efficiēter effusū scđm
formaliter superfusū terciū finaliter refusū **I**n pri/
mo hō d̄ nichilo educitur per opz creatōis **I**n 2o ad/
deū adducitur **I**n 3o redit spiritus ad dñm qui de/
dit illū **P**rimū appropriatur patri m̄ filio m̄ spiri/
tu sancto **S**i quidē añ omnia opz dei trinū ē itra se/
cū propter imēsitatē suā et ifinitā cōmunicabilita/
tē se cōiūct ī triplicē subsistētiā personālē alioquī
nō se perfecte cōmunicaret qz n̄ ūbratice et quasi pū/
etaliter ī creaturis. **H**ac cōmunicacōe ab itra n̄ pos/
ta. cuius vestigiū d̄ necessitate relucet ī quotlibet

opere dīno causaliter ad extra producto et opera-
tio dei extrinseca presupponit perfectionē intra. scđo
dixi. **Opus** dei perfectū qđ sic probatur ex agente et
agēdi mō ac fine intēto perpēditur omnis perfectio
Ex agente quidēz ī quo perfecte sūt oīa agēdi prin-
cipia. ex mō agendi si ī dēpēdēt a se per se et prop-
ter se agit nulli alteri agētī inrens. nec formam a-
gendi ab alio discēs nec ad finē alterius alteri sub-
mīstrās. **Ex** fine intēto si bonus ī se bonus oībus
nocuus nemini. **Hec** oīa videnda sunt ī operibus
dei ī quo perfectissima sūt oīa agēdi pīcipia qz sūt
posse scire et velle. **Posse** quidēz nō impeditū qz omī
potēs. scire nō ob umbratū qz lux pura et velle ab
oī inīdia relegatū qz sūmūz bonū ymmo pura bo-
nitas. **In** primo relucet patris oīa patrātis potēcia.
In scđo verbi ab eo gēti oīi artifex sapiētia qui
modū dīne actōis dēducit a fine intēctōis vsqz ad fi-
nē exēcutōis. media singula disponēs suauiter. ī
tertio spūs dñi bonus potētiā et sapiēciā amica-
biliter connectit vt cūcta que a potēte facta et filio
formata sūt ī spū sancto bōitatis ornatū suscipiāt
quaremus spū ornāte celos et qui ferebatur super a-
quas id ē super primā fluitātē materiā cūcta que
deus fecerat essent valde bona. **Hec** insinuātur ī
verbis Apostoli ad **Romanos xio**. **Ex** ipso per
ipsūz et ī ipso sūt oīa. ex ipso sicut ex primo fenta-
li ornāte pīcipio ex quo sūt oīa et ipsum ex nullo.
per ipsūz sic per pr mū fōrtiū exemplar a quo pro-
cedūt ī res naturales forme rerū. **In** ipso sic ī bo-
ni flūs cōtinēre qz nichil eorū odit que fecit sed oīa
amat atqz cōseruat. et hoc ī timori cōseruacione

quaz res cōseruari pōtēst per propria cōnaturalia
pīcipia vel in loco suo naturali. vnde dixit. poetā

In ipso viuimus mouemur et sumus. in ipso
qui ē ens encū vita viuētium et principius finale
oīm. a quo dependet celum et terra et tota natura.
Ab hoc ente derivatū est omnibus esse et viuere ac
intelligere hīs clariū hīs vero obscuriū primo
celi. **A**b hoc agente primo depēdit omne agens se/
cundū. in virtute agens sibi a primo acomodata
ymmo nulla creatura subsisteret nisi causa que de/
dit esse īfluēret quare primo cōuenit oīs causali/
tas actiua. et sic ē prima causa primū efficiens. sū/
ma forma vltimus finis alpha et o primus et no/
uissimus. **S**cīdē patz vltimū illius propositiōnis
quō hoc opus perfectū sit in homine cōsummatū. qz
hō est finalis et vltima creatura ī qua creator suā
expressit ymaginē et similitudinē ī qua oīs crea/
ta perfectio ī vnum colligitur. vt sit quasi rerū cre/
atarum brevis epilogus. ideo dicimus minor mū/
dus. quare etiam dicitur a saluatore omnis crea/
tura. nō vniuersaliter distributē sed finaliter col/
lectē. **E**xēplat etiā ī se dīne mocōis presidētia. sic
em̄ ē primus maior. motu primū mobilis totā mo/
uēs naturā corporālē cuius motus est vita quedā
oīb. deorsū subsistētibz. sic aīa hoīs mouet totū
corpus motu vitali cordis. **I**taqz scdm legitimū
ordinem originalis iustitie corpus suberat anime
aīa spiritui spiritus deo. **T**enetur ob id hō scd̄z spi/
ritum deum colere et deo pre omnibus creaturis
gratiarum actiones referre in quo nedum opus
nature sed et gratie cōsummatum ē quod est supra

C. iiii.

naturā qđ iterū n̄ purū sz hominē et deū scz christū
āministratur per christū dico qui supra naturā con
ceptus. natus passus mortē. resurrexit. ascēdit. spi
ritū sanctū misit. per quē filios adoptionis cōstituit.
et nouē gratie regeneracōez instituit. Sic enim
ī generacōe naturali ex hōie generatur hō sic ī ge
neracōe spūali vbi p̄cipiū generatōis est christus
qui est hō et deus generatur n̄ hōies per naturā sed
ex deo generatur dij. per gratiā. ioh. j. dedit eis po
testatē fili. dei fieri. Et ioh. 20. videre qualē carita
tē dedit nobis vt fili dei noīemur et simus patz igitur
qđ ī hōie ē quasi circulus ex processu creatōis
et recreacōis a deo et ad dū cōpositus. qui circulus
īcipit a verbo per qđ oīa facta sunt et ī ipsuz iterū
redit qđ verbū caro factū mediator est dei et homi
nū a quo participatur ī nobis esse grē et consumma
tur beatitudo glorie. Iuxta illud. ioh. Hec ē vita
eterna vt cog. 2. 2. c. Attēto quod sic circulus vñs
nature cōdite fit per mediū hōis ī quātum est vñe
causatū ad extra oīm artificū. Ita circulus redu
ctōis gratuite fit per mediū qđ est vñe produc
tū ad intra. Et circulus reductōis gloriose seu be
atifice fit per mediū esse naturaliter vñe qđ est ve
ritas dīna īquātū est vniformis lux et vita qz me
dio sunt sibi īvicem inseparabiliter cōiuncta. Si
quid natura nostra ī dīmū suppositū ē transposita
quē admodū requirit vñs rerū cōsumacō qz cōple
tur ī vltimo creaturazū cū vnīuerse creatōis p̄nci
pio. Et ideo sic mediū p̄ime reductōis ē hō cōditus
Ita mediū scđe reductōis ē hō cōditus et eternali.

ter genitus et mediū tercię reductōis est hō taliter
cōditus eternaliter genitus et ī lūie vritatis super
ne itellectualis visus sū qđ supra allegatū ē hec ē
vita eterna terminus igitur iōpere nature fuit hō
mo cōditus qui post lapsū per filiū dei eternaliter
geniū et in nostra natura tēperaliter natū iterū
reductus et reperatus ē et ī suū reparatōē beati
fice cognitus finaliter beatificatus est et sue cōsu
macōis felicē accipit finem et **¶** Sequitur minor
¶ Cui resistet demonis malicia quā vicit dei sapi
ētia suauiter disponēs omnia **¶** Paret ex nomine
suo quo **S**athanas appellatus ē. i. adūsarius qm̄
omni bono aduersatur. licet ipse a bono deo bonus
factus sī veritate nō steterit et suo creatori qđamō
equari voluit **H**ic ordinē a deo īstitutū turbare et
peruertere nusus ē **F**uit qui dā creatura sub creato
re posita quatenus sue bonitatis īfluxū ī desinēter
recipiēs cōseruaret **S**ed timore superbie a seipso
deprauatus se dīne bonitatis ī fluxui sub traxit et
ne hōi cōmunicaretur īiudit dolore grauissimo cō
fectus super excellētiā hōis ad quā deo miserāte ī
suplēmētū angelice ruine vidit illū sublimatū **I**n
hīs igitur duabz malicijs superbia atqz īuidia to
ta prauitas affectus angelici cōsistit que sui mali
vestigia homini imprimere nititur quare et eun
dem sicut ipse per superbiam cecidit temptare cur
rauit **M**ouerat enim hominem ad ymaginem dei
factum ut suū factōrem ymutaretur cum in rec
titudine qua cōditus fuit. **H**inc demon a deo apo
statans hominem a dei ymagine et ab hac deifor

mi ymita gine a vertit et a loco immortalitatis in
qua a deo erat positus ut obediens. Hunc custodiret
in exilium mortis deuiare fecit et dum vir obedi
uit mulieri et hec serpenti bene ordinata politia et
gratiosa yconomia peruersa est. et hoc inesse suo
monastico per rebellionem carnis contra spiritum
turbatus est. **E**st etiam a custodia angelica que
sibi in paradiso contra fraudes diabolicas proui
sa fuit excommunicatus et per cherubin cui in pleni
tudine scientie equari voluit expulsus fuit. ymmo
ut verius loquar super cherubin conformitatem
dine ambiuit credens serpenti qui ait. **E**ritis sicut
dij scientes bonum et malum. **E**t cuius intellec
tus ad instar angelici intellectus erat pleniformis
iam in ignorantiam venit factus ut tabula rasa i
qua nichil depictum est. **E**t varia facta sunt homi
ni incomoda. quoniam humana natura que crea
ta fuit libera. facta est multipliciter ancilla. **H**o
mo quidem cum in honore esset non inteliexit et et
opus dei perfectum in homine exemplatum mali
cia demonis deformatum est. et malicia demonis.
bonitatis dine communicatio et refluxus in parte
impeditur. **N**on autem potuit demon resistere do
minio a quo proiectus est in damnationem et perpe
rue relegatus. **N**ec potuit resistere operi eius per
fecto in maiori mundo. **S**ed se homini et minori
mundo opposuit. **E**t sic quoniam a mundo archi
tipo auertens mundum maiorem secundum quod
in parte est habitatio minoris mundi et suo seruit

vsui deteriorauit continuis temptationibus homi-
nem impugnans et a suo archetipo per culpam ex-
longans. **E**t sicut prius dñsum est. trinum opus
dei perfectum in homine consummatum. Sic ipse
triplici malicia quam posuit dionysius insurgit. Pri-
mo contra dei potentiam quamuis impotenter. vi-
olenter fuit contra dei sapientiam proteruit per
sanctasticam deceptionem. contra bonitatem de-
menter malum concupiscit. quamuis ut. **S**ophis-
ta copiosus ab aparente sapientia hominem in-
hijs de cepit. **E**t maxime utitur fallacijs quando
que in dictione fallaciter scripturam et mandata
dei interpretans ut faciat credere de nō ente quod
sit ens. et vicium habere speciei virtutis. **U**titur eti-
am fallarijs ex contradictionem que sunt septes ut ad
septem vitia inducat. primo ad superbiam utitur
fallatia petitionis principij arguens ita. Omnis
magnus est honorandus tu es magnus igitur
tu es honorandus. **S**ed quia homo nichil habet
quod non accepit et ita de nichilo sui potest gloria-
ri quasi de principio. **S**i autem venerit ad verum
principium iam non in se sed in domino gloriatur.
Ad inuidiam vero utitur fallatia secundum non
causam. **I**ste pollet in virtutibus et sic tollit tibi
honorem singularem. **I**ta causam amoris per-
uertens. **U**titur ad iram fallatia ignorantie electi-
dum aduersario suo irascitur qui debet irasci cul-
pe nō persone et maxime culpe proprie quā aduer-
sarius in ipso arguit et debz viceret malitiā aduersarij.

per mittitatem et mansuetudinem non autem nutrire per iram
Vritur ad accidia coniugationibus inutilibus per e
uagationem mentis quod habundant in fallacia accidentis
Vritur ad auaritia fallitia simpliciter interroga
tos ut vna dum ad omnes necessitates humanas suble
uandas dicit sufficere aggregare pecunias quod frequen
ter afferunt plures indigentias. quod qui plura habet pluribus
indiget Vritur ad gula fallitia scilicet quid ad simplici
ter. sic argues Istud est delectabile et bonum gule igitur
est simpliciter eligendum Vritur rade ad luxurias
fallitia ista et altera. quod non coniunguntur extremita
tes conueniendi medio. fallitia quoque proponit conse
quentis sic argues. Generatio filiorum est bona ergo
cessatio a generatione est mala Per argumentum a con
trario sensu quod fit ab opposito antecedentis ad op
positum consequentie. Possent quod circa singulas fallaci
as modi paralogis. morum in temptatibus demonia
cis fingi quod studiosis relinque. Sed notandum
quod dixi dei sapientia non nostram vincere. quod de modo ad
huc habes limpida naturalia quibus abutitur in
malum est nobis astutior: nulle habes nocendi artes.
Est etiam potetior et ex sua superbia presumens ag
greditur Contra quam humilitate radicari nos pro
tectori diuine committamus. Si uina igitur virtu
te cum his potissimum aggrediendum est. quam proprie me
reretur infirmitatis cognitio. et humilitas que sola la
queos euadere possit ut legitur de beato anthonio
Huius exemplum legitur in libro regum de iosephat
qui videns hostium multitudinem infirmum se
coram deo fateretur et se totum conuertens ad do
minum inuocauit et preualuit ex hoc et precedentibus

Sequitur conclusio. **E**rgo perfecta dei opera
propter nos facta. licet possint secundum quid impe
diri. non tamen simpliciter omnino frustrari. Patet
quod si operum gratie frustraretur irreprobis hoc supplebitur
per diuinam iustitiam malum hoc penaliter reformetur
et turpitudine culpe reformabitur per pulchritudinem
iusticie. **U**nus psalmus. Diuerse viae domini mise
ricordia et veritas. Principaliter via est sue miseri
cordie et benivolentie que si impedimentum quod ha
buerit erit ex nostra malicia que suggestioe demo
nis in nobis efficitur sed per diuinam iustitiam res
peratur. Si igitur in quibusdam diuina bonitas
impeditur hoc tamen impedimentum diuina ius
ticia reperat et in bonum ordinem reducit. **D**ixi
ergo bene quod non omnino frustratur quod fieret
si ordo diuine bonitatis a deo institutus quo vidit
deus cuncta que fecerat et erant valde bona. quod
destitueretur. Sed hic ordo perseuerat licet in qui
busdam liberum arbitrium habentibus hoc bonum
quo ad eos impeditur ne in seipsis participant ta
men non omnino frustratur dummodo iniquitas
talium iuste corrigitur. et voluntaria malitia coacti
one pene involuntarie per diuinam iustitiam reforman
tur ut sic nullum bonum est irremuneratum sic nullum ma
lum maneat impunitum. **A** quo nos punitionis malo
preseruet deus ut cum electis semper feciliter gau
deamus.

ExPLICIT determinatio **E**ximij et desertissi
mi doctoris sacre theologie Magistri iohā
nis de mechilina habita in vniuersitate col
lonien. in scholis artistarum in quolibet

